

УДК 349.2

DOI: 10.32751/2617-5967-2025-01-05

Жеребцов Д. Є.

докторант Харківського національного
університету внутрішніх справ,
доктор філософії

СЛУЖБА У ДЕРЖАВНОМУ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ ЯК РІЗНОВИД РОЗУМОВОЇ ПРАЦІ

Розглядаються особливості проходження служби у Державному бюро розслідувань. Вивчаються точки зору науковців щодо сутності категорій «правоохоронні органи», «правоохоронна функція», «служба», «праця» та «трудова діяльність». Обґрунтовується наявність тісного зв'язку категорій «праця», «трудова діяльність» та «служба». Відзначається, що у категоріях «праця» та «трудова діяльність» можна виділити два основні види активності працівника: 1) фізична активність з виробництва матеріальних цінностей; 2) розумова активність з надання послуг. Категорія «служба» виявляється лише у розумовій активності службовців з надання послуг.

Звертається увага на надважливість діяльності Державного бюро розслідувань, що здійснює боротьбу зі злочинами, які вчиняються працівниками державних органів, що покликані забезпечувати правосуддя, охорону прав і свобод громадян, конституційний лад, суверенітет та територіальну цілісність держави від збройної агресії, злочинних посягань тощо.

Доводиться, що службу осіб рядового і начальницького складу Державного бюро розслідувань слід вважати різновидом розумової праці, що здійснюється у правоохоронному органі. Під правоохоронними органами слід розуміти державні органи, які спеціально створені для виконання правоохоронної функції. Під правоохоронною функцією слід розуміти напрям діяльності держави, спрямований на захист прав та свобод людини і громадянина, інтересів суспільства та держави від злочинних та інших протиправних посягань, встановлення і притягнення до юридичної відповідальності винних у їх здійсненні, що здійснюється у специфічних формах та особливими методами спеціально створеними державними органами.

Ключові слова: *Державне бюро розслідувань, працівник, трудові відносини, правоохоронні органи, правоохоронна функція, служба, праця, трудова діяльність.*

The peculiarities of service in the State Bureau of Investigation are considered. The views of scientists on the essence of the categories "law enforcement agencies", "law enforcement function", "service", "labor" and "labor activity" are studied. The existence of a close connection between the categories "labor", "labor activity" and "service" is substantiated. It is noted that in the categories of "work" and "labor activity" two main types of employee activity can be distinguished: 1) physical activity in the production of material values; 2) mental activity in the provision of services. The category of "service" is manifested only in the mental activity of

employees in the provision of services.

Attention is drawn to the paramount importance of the activities of the State Bureau of Investigation, which combats crimes committed by employees of state bodies that are called upon to ensure justice, protect the rights and freedoms of citizens, the constitutional order, sovereignty and territorial integrity of the state from armed aggression, criminal encroachments, etc.

It is proved that the service of the rank and file and command staff of the State Bureau of Investigation should be considered a type of intellectual work carried out in a law enforcement agency. Law enforcement agencies should be understood as state bodies that are specifically created to perform law enforcement functions. The law enforcement function should be understood as the direction of state activity aimed at protecting the rights and freedoms of man and citizen, the interests of society and the state from criminal and other unlawful encroachments, identifying and bringing to legal responsibility those guilty of their commission, which is carried out in specific forms and by special methods specially created by state bodies.

Keywords: *employee, labor relations, law enforcement agencies, law enforcement function, service, labor, work activity, State Bureau of Investigation.*

Постановка проблеми. У сучасному світі важливе місце відводиться державам як певним політичним та соціальним утворенням, які забезпечують та організують існування певних спільнот людей на відповідних територіях. Для захисту власних інтересів та інтересів своїх громадян від зовнішніх та внутрішніх загроз держави створюють спеціальні інституції, серед яких особливе місце посідають правоохоронні органи. Державне бюро розслідувань є державним правоохоронним органом, на який покладаються завдання щодо запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до його компетенції. Зазначений правоохоронний орган є одним з наймолодших в Україні, що і обумовлює необхідність у проведенні відповідних досліджень.

Стан дослідження проблеми. Проблеми правового регулювання проходження служби у правоохоронних органах досліджували такі вчені, як: С. М. Бортник, В. С. Венедіктов, В. В. Гончарук, М. І. Гордієнко, О. В. Гоц, О. Ю. Дрозд, М. І. Іншин, В. Я. Киян, М. М. Клемпарський, О. В. Кузніченко, А. М. Куліш, О. В. Лаврінченко, К. Ю. Мельник, Р. С. Мельник, Л. В. Могілевський, О. М. Обушенко, Є. Ю. Подорожній, Д. І. Сіроха, Д. П. Фіолевський, В. І. Щербина, Н. С. Юзікова та інші. Разом із тим проблемам визначення сутності служби у Державному бюро розслідувань у юридичній літературі присвячено недостатньо уваги, що обумовлює науковий інтерес та необхідність проведення відповідного дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою є теоретичне опрацювання категорій: «правоохоронні органи», «правоохоронна функція», «служба» та визначення сутності служби у Державному бюро розслідувань. Завдання дослідження: вивчити надбання науковців щодо сутності категорій «правоохоронні органи», «правоохоронна функція» та «служба»; надати визначення термінам: «правоохоронні органи» та «правоохоронна функція»; розглянути співвідношення термінів «служба» та «праця».

Наукова новизна дослідження. Дістало подальшого розвитку розуміння служби осіб рядового і начальницького складу Державного бюро розслідувань як різновиду розумової праці, що здійснюється у правоохоронному органі. Удосконалено поняття «правоохоронні органи» та «правоохоронна функція».

Виклад основного матеріалу. Сучасні держави організуючи життєдіяльність спільнот людей, створюють необхідні умови для успішного формування громадянського суспільства, що є одним із основних факторів соціальної стабільності самої держави та її економічного розвитку. Як відзначає Ю. М. Тодика та В. В. Речицький: «Громадянське суспільство починається з громадянина, його прав і свобод, забезпечення гідності особи. Саме звання громадянина є синонімом рівноправності і самоповаги особи і не допускає привілеїв, відмінностей і обмежень у правах. Громадянське суспільство в сучасному його розумінні являє собою необхідний і раціональний спосіб співіснування людей, який базується на свободі, праві і демократії за розумно необхідного й мінімально достатнього втручання держави. Таке суспільство є природною формою соціальної організації» [1, с. 150-152].

Держава здійснює свою діяльність по відношенню до суспільства шляхом застосування різного правового інструментарію, регулюючи та охороняючи суспільні відносини. Сьогодні, виходячи із загроз, що стоять перед людством (війни, тероризм, корупція, наркобізнес тощо), держави почали розширювати свій вплив на громадянське суспільство, вводячи додаткові правові механізми контролю та обмежень для громадян. Це знаходить свій вияв в обмеженні готівкових розрахунків, забороні певних громадських організацій, блокування окремих соціальних мереж, а також у розширенні повноважень правоохоронних органів.

Сучасна держава заснована на компромісі з найбільш впливовими соціальними групами населення у даній державі та здійснює управлінський вплив на основні групи суспільних відносин у державі. На думку Б. О. Безкоровайного: «Базова функція держави полягає в управлінні суспільною життєдіяльністю людей з метою її упорядкування, збереження або перетворення, за допомогою забезпечення задоволення найбільш загальних інтересів і потреб соціальних верств і груп, прав і свобод громадян» [2, с. 10].

Не менш важливою функцією держави є функція захисту прав і свобод людини та інтересів держави, оскільки її реалізація є основою забезпечення нормального розвитку суспільства та держави. Особливо ця функція проявляється в умовах збройних протистоянь з іншими державами. Так, у сучасних умовах збройної агресії з боку росії, надважливого значення набуває забезпечення Україною належного захисту прав і свобод своїх громадян та інтересів держави. Провідне місце у зазначеному посідають спеціально створенні з відповідною метою органи для позначення яких використовується термін «правоохоронні органи».

У юридичній літературі стосовно визначення поняття «правоохоронні органи» існують різні підходи. З точки зору В. Т. Маляренко, «під правоохоронним органом слід розуміти державну установу (або державну юридичну особу), яка діє в системі органів влади й виконує на основі закону державні функції (владні, організаційно-розпорядчі, контрольно-перевірочні тощо) в різних сферах внутрішньої та зовнішньої діяльності Української держави» [3, с. 9]. В. С. Ковальський пише: «правоохоронний орган — це юрисдикційний орган, уповноважений державою виконувати в установленому законом порядку функції або завдання з охорони права, охорони правопорядку, розслідування або запобігання порушенням права, відновлення порушеного права, захисту національної (державної) безпеки, підтримання правопорядку, забезпечення стану законності» [4, с. 12]. На думку В. І. Дяченко, «правоохоронний орган — це державний, як правило, озброєний, орган, виконання яким, поряд із профілактичною, однієї чи кількох інших головних

правоохоронних функцій є визначальним у його діяльності, котрий у зв'язку з цим потребує специфічного матеріально-технічного та іншого забезпечення, до працівників якого законом ставляться спеціальні вимоги та працівники якого з метою ефективного виконання своїх обов'язків згідно із законом наділяються різноманітними спеціальними правами, мають відповідні пільги й зовнішні ознаки, користуються підвищеним правовим захистом» [5, с. 12]. В. І. Литвиненко зазначив: «термін «правоохоронні органи» є збірним терміном, яким об'єднуються кілька груп державних органів, що за характером встановлених законом повноважень у здійсненні правоохоронної діяльності є спеціалізованими у сфері охорони прав і законних інтересів людини, суспільства, держави або виконують правоохоронну функцію разом з іншими функціями» [6, с. 419]. Р. В. Бараннік пише: «правоохоронні органи можна визначити як такі державні установи та недержавні організації, які всією своєю діяльністю на основі закону і у відповідних формах покликані забезпечувати законність і правопорядок, захист прав та інтересів громадян, трудових колективів, суспільства і держави, а також наділені правом у відповідних випадках застосовувати державний примус стосовно осіб, які порушили законність і правопорядок» [7, с. 18]. Н. С. Юзікова зазначає, «правоохоронні органи — це органи, діяльність яких спрямована на захист національної безпеки, забезпечення стану законності й правопорядку, захист прав, свобод та інтересів громадян, суспільства і держави та на реалізацію інших законодавчо визначених функцій держави» [8, с. 11]. М.А. Хлистік вважає, що правоохоронні органи України – «це державні органи, визначені у законах України як правоохоронні чи такі, що здійснюють правоохоронні чи правозастосовні функції» [9, с. 53].

Вищенаведене свідчить, що вчені, переважно, пов'язують віднесення певних інституцій до правоохоронних органів з виконанням різноманітних функцій держави: «державних функцій (владних, організаційно-розпорядчих, контрольно-перевірочних тощо)», «правоохоронних або правозастосовних функцій», «правоохоронної функції разом з іншими функціями», «однієї чи кількох головних правоохоронних функцій», «інших законодавчо визначених функцій держави».

Не можна погодитися з такими широкими тлумаченнями терміну «правоохоронні органи», коли вчені не обмежують коло функцій, виконання яких свідчить, що відповідний орган є правоохоронним. Вважаю, що правоохоронні органи створюються для виконання спеціальної функції держави – правоохоронної. І це головна відмінність їх від інших державних органів.

У юридичній науці вчені практично одностайні щодо змістовного наповнення терміну «правоохоронна функція». На думку О. Ф. Скакун правоохоронна функція включає: «забезпечення охорони конституційного ладу, прав і свобод громадян, законності і правопорядку, довкілля, встановлених і регульованих правом усіх суспільних відносин» [10, с. 48]. Н. В. Заяць у правоохоронну функцію включив: «контроль за неухильним дотриманням конституції та законів, встановлення і притягнення до юридичної відповідальності винних у їх порушеннях» [11, с. 66]. На думку І. В. Сажнева: «правоохоронна функція – це напрям діяльності держави, що виражає її сутність на даному історичному етапі, спрямований на вирішення основних завдань із забезпечення охорони конституційного ладу, прав та свобод громадян, законності й правопорядку, всіх установлених і врегульованих правом суспільних відносин, і здійснюється у відповідних формах та особливими методами» [12, с. 80]. М. І. Мельник визначає правоохоронні

функції, як: «функції, здійснення яких спрямовано на виконання завдань з охорони правопорядку (закріпленого в нормах права порядку суспільних відносин) шляхом застосування примусових заходів» [13, с.23]. О. Ф. Кобзар пише: «правоохоронна функція держави – це нормативно врегульований пріоритетний напрям державної політики, що ґрунтується на загальних принципах права, реалізується за допомогою державно-владних методів переконання та примусу вповноваженими органами державної влади, забезпечує охорону конституційних прав і свобод людини і громадянина та правопорядку в цілому» [14, с. 11].

Аналіз вищезазначених підходів до тлумачення правоохоронної функції треба дещо уточнити, щоб виконання правоохоронної функції можна було б чітко визнати основним критерієм віднесення державного органу до правоохоронного. Наведені вище визначення «правоохоронна функція» носять переважно широкий характер, що дозволяє поширити її виконання на широке коло державних органів, які складно назвати правоохоронними.

Слід погодитися з К. Ю. Мельником, який професійну боротьбу зі злочинністю та іншими правопорушеннями вважає тією системоутворюючою ознакою, яка відрізняє правоохоронні органи від усіх інших. Основною метою функціонування правоохоронних органів вчений вважає забезпечення захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань [15, с. 90].

Вважаю, що під правоохоронною функцією слід розуміти напрям діяльності держави, спрямований на захист прав та свобод людини і громадянина, інтересів суспільства та держави від злочинних та інших протиправних посягань, встановлення і притягнення до юридичної відповідальності винних у їх здійсненні, що здійснюється у специфічних формах та особливими методами спеціально створеними державними органами.

У свою чергу під правоохоронними органами слід розуміти державні органи, які спеціально створені для виконання правоохоронної функції.

Державне бюро розслідувань є одним з правоохоронних органів України, про що навіть прямо зазначено у відповідному спеціальному законі. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» від 12 листопада 2015 р. № 794-VIII: «Державне бюро розслідувань є державним правоохоронним органом, на який покладаються завдання щодо запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до його компетенції» [16].

Більш змістовно рамки діяльності цього правоохоронного органу розкриваються у ст. 5 «Завдання Державного бюро розслідувань» Закону України «Про Державне бюро розслідувань». Так, Державне бюро розслідувань вирішує завдання із запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування: «1) злочинів, вчинених службовими особами, які займають особливо відповідальне становище відповідно до частини першої статті 9 Закону України "Про державну службу", особами, посади яких віднесено до першої - третьої категорій посад державної служби, судьями та працівниками правоохоронних органів, крім випадків, коли ці злочини віднесено до підслідності детективів Національного антикорупційного бюро України; 2) злочинів, вчинених службовими особами Національного антикорупційного бюро України, заступником Генерального прокурора - керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури або іншими прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності детективів підрозділу внутрішнього контролю

Національного антикорупційного бюро України; 3) злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (військових злочинів), крім злочинів, передбачених статтею 422 Кримінального кодексу України» [16].

Вищенаведене свідчить про надважливість діяльності даного правоохоронного органу, який здійснює боротьбу зі злочинами, які вчиняються працівниками державних органів, що покликані забезпечувати правосуддя, охорону прав і свобод громадян, конституційний лад, суверенітет та територіальну цілісність держави від збройної агресії, злочинних посягань тощо.

Про ефективність діяльність Державного бюро розслідувань свідчать статистичні дані. Так, у 2024 році ДБР здійснювало розслідування у 155 тис. 874 кримінальних провадженнях (далі - КП). З них 91 тис. 906 КП розпочаті у році, що минув. Також зареєстровано 88 тис. 904 заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення. Закінчено досудове розслідування у 21 тис. 87 КП, триває – у 111 тис. 623 КП. Працівники ДБР затримали 2 тис. 66 осіб, серед них: 1 посадовець категорії «А», 1 суддя, 3 прокурори, 10 співробітників СБУ, 9 податківців, 10 митників, 86 працівників Національної поліції України та інші.

Загалом у 2024 році ДБР повідомило про підозру 15 тис. 709 особам, зокрема: 3 членам Кабінету Міністрів України чи їх заступникам, 2 посадовцям категорії «А», 6 народним депутатам, 19 суддям, 16 прокурорам, 39 працівникам СБУ, 538 працівникам Національної поліції України, 46 податківцям, 58 митникам та іншим.

До суду направлено 7 тис. 576 обвинувальних актів щодо 8 тис. 177 осіб: 2 членів Кабінету Міністрів України, 1 посадовця категорії «А», 8 народних депутатів, 41 судді, 78 прокурорів, 49 співробітників СБУ, 860 працівників Національної поліції України, 45 податківців, 68 митників та інших. За результатами судового розгляду винесені обвинувальні вироки щодо 3 тисяч 87 осіб. Стосовно 19 осіб набрав законної сили виправдувальний вирок.

Завдяки оперативному реагуванню працівників ДБР на незаконні дії чиновників за рік вдалося запобігти отриманню посадовцями неправомірної вигоди на загальну суму 56 млн гривень. У 2024 році у закінчених КП працівники ДБР встановили заподіяння збитків державі на суму понад 6 млрд 145 млн гривень. На сьогодні відшкодовано 479 млн гривень. Також арештовано майно фігурантів КП на суму майже 609 млн грн, а до Агентства з розшуку та менеджменту активів (АРМА) передано арештоване майно на 11 млрд 753 млн гривень [17].

Основна роль у здійсненні вищезазначеного належить особам рядового і начальницького складу Державного бюро розслідувань. Стосовно трудової діяльності вищезазначених категорій працівників в законодавстві та науковій літературі використовується термін «служба». У словниковій та енциклопедичній літературі слово «служба» тлумачиться наступним чином: «1. Дія за значенням служити. // Обов'язок, визначений посадою. 2. Праця, заняття як засіб існування. // Місце, де хто-небудь працює, служить. 3. Перебування в армії, відбування військового обов'язку. // Певна галузь військових знань, обов'язків, а також система обслуговуючих установ у структурі армії. Інтендантська служба. Санітарна служба. 4. Галузь виробництва, а також установа, організація, що відає тією чи іншою ділянкою роботи. Аудиторська служба. Маркетингова служба. Метрологічна служба. Служба погоди. Служба часу.» [18]; «1) Вид діяльності в суспільному розподілі праці, пов'язаний з виконанням інтелектуальної та іншої розумової

(нефізичної) роботи. Якщо ця діяльність здійснюється у державних органах, то вона називається державною службою. 2) Складова назви державного органу (Служба безпеки України, Державна митна служба України, Державна прикордонна служба України тощо). 3) Складова назви структур, підрозділу відповідного органу і організації» [19].

У науковій літературі існують наступні підходи до визначення терміну «служба». Як вказує М. І. Цуркан: «Служба, поруч із виробництвом матеріальних цінностей, наданням господарських послуг тощо є різновидом суспільно-корисної діяльності людини, а службовці є особами, які обіймають посади в державних або громадських організаціях та за винагороду здійснюють управлінську або іншу соціально-культурну діяльність» [20, с. 6]. Н. В. Янюк пише: «служба є різновидом корисної для суспільства діяльності людини, яка полягає у професійному виконанні особою, що обіймає певну посаду в органі державної влади або установі, підприємстві чи організації різних форм власності, функцій управління та надання соціальних послуг, що здійснюється за рахунок і в інтересах працедавця» [21, с. 22]. Д. Л. Лемеш зазначає: «служба є терміном, яким позначають вид трудової діяльності, яка в основному пов'язана з виконанням управлінсько-розпорядчих функцій не виробничого характеру» [22, с. 16–17].

Л. Р. Біла-Тіунова особливостями категорії «служба» вважає: «а) безпосередньо спрямована не на виробництво матеріальних цінностей, а на створення умов для матеріального виробництва; б) здійснення службової діяльності зумовлене володінням специфічним предметом праці — інформацією, яка водночас є засобом впливу (збирання, опрацювання, передача, зберігання, створення інформації) на об'єкти управління або об'єкти надання управлінських послуг; в) пов'язана, як правило, із зайняттям розумовою працею; д) є оплатною; е) здійснюється особами, які займають посади в державних або муніципальних органах, корпоративних або громадських організаціях» [23, с. 142-143].

Також слід відзначити, що науковці виділяють такі різновиди служби «публічна служба», «державна служба», «правоохоронна служба», «військова служба» тощо. Так, В. М. Тимків вказував: «публічна служба — це політична та професійна діяльність громадян України в органах державної влади, органах місцевого самоврядування і їх апаратах та інших недержавних органах, на які законами покладено виконання публічних функцій держави» [24, с. 73]. На думку Ю. В. Ковбасюка: «державна служба — це професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок держави» [25, с. 108]. Р. Г. Ботвінов пише «правоохоронна служба – це професійна службова діяльність громадян у правоохоронних органах, служба в установах, що здійснюють функції щодо забезпечення безпеки, законності та правопорядку, боротьби зі злочинністю, захисту прав і свобод людини й громадянина» [26, с. 97]. З точки зору В. М. Александрова: «військова служба - це особливий вид діяльності осіб, які займають державні посади у військових організаціях та структурах, мають військові звання, наділені владними повноваженнями, виконують завдання та функції держави щодо забезпечення її суверенітету, територіальної цілісності й недоторканності специфічними методами та засобами» [27, с. 6].

Вищезазначене свідчить про тісний зв'язок категорій «праця», «трудова діяльність» та «служба». В категоріях «праця» та «трудова діяльність» можна виділити два основні види активності працівника: 1) фізична активність з виробництва матеріальних цінностей; 2) розумова активність з надання послуг. Категорія «служба» виявляється лише у розумовій

активності службовців з надання послуг. Під службовцями слід розуміти осіб, які перебувають на посадах у державних (правоохоронних, військових тощо) органах та мають ранги державної служби або військові чи спеціальні звання.

Висновки. Службу осіб рядового і начальницького складу Державного бюро розслідувань слід вважати різновидом розумової праці, що здійснюється у правоохоронному органі. Під правоохоронними органами слід розуміти державні органи, які спеціально створені для виконання правоохоронної функції. Під правоохоронною функцією слід розуміти напрям діяльності держави, спрямований на захист прав та свобод людини і громадянина, інтересів суспільства та держави від злочинних та інших протиправних посягань, встановлення і притягнення до юридичної відповідальності винних у їх здійсненні, що здійснюється у специфічних формах та особливими методами спеціально створеними державними органами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституційне право України: підручник / За ред. В. П. Колісника та Ю. Г. Барабаша. Харків: Право, 2008. 416 с.
2. Безкоровайний Б. О. Динаміка трудових правовідносин державних службовців : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Харків, 2013. 182 с.
3. Маляренко В. Т. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України : підручник. Київ, Юрінком Інтер, 2007. 352 с.
4. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України : підручник / О. С. Захарова, В. С. Ковальський, В. С. Лукомський та ін. ; відп. ред. В. Т. Маляренко. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 352 с.
5. Дяченко В. І. Система правоохоронних органів : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2003. 320 с.
6. Литвиненко В. І. Поняття і класифікація завдань правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції в Україні. *Наукові праці НУ ОЮА*. 2015. № 16. С. 418–424.
7. Бараннік Р. В. Судові, правоохоронні та правозахисні органи України : навчальний посібник. Київ : Дакор: КНТ, 2008 . 348 с.
8. Юзікова Н. С. Судові та правоохоронні органи України : навчальний посібник. Київ : Істина, 2006 . 320 с.
9. Хлистік М. А. Визначення поняття правоохоронного органу в законодавстві України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2021. № 4. Том 32 (71). С. 49-54.
10. Скаун О.Ф. Теорія держави і права : підручник / Пер. з рос. Харків: Консум, 2001. 656 с.
11. Теорія держави та права : навчальний посібник. / Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін. ; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
12. Сажнев І. В. Деякі питання щодо визначення поняття правоохоронної функції держави. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2000. № 4. С. 73–81.
13. Мельник М. І., Хавронюк М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність: навчальний посібник. Київ : Атіка, 2002. 576 с.
14. Кобзар О. Ф. Підходи щодо визначення поняття правоохоронної функції держави. *Юридична наука*. 2015. № 9. С. 7-13.

15. Мельник К. Ю. Проблеми правового регулювання трудових відносин службовців правоохоронних органів : монографія. Харків : Вид-во Харківського нац. ун-ту внутр. справ, 2009. 360 с.
16. Про Державне бюро розслідувань : закон України від 12 листопада 2015 р. № 794-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19?find=1&text=чесніст#n148> (дата звернення: 23.01.2025).
17. Звіт про діяльність Державного бюро розслідувань за 2024 рік. URL: <https://dbr.gov.ua/assets/files/diyalnist/zvit/zvit-pro-diyalnist-derzhavnogo-byuro-rozsliduvan-za-2024-rik.pdf> (дата звернення: 23.01.2025).
18. Служба : Вікіпедія URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Служба> (дата звернення: 29.01.2025).
19. Служба. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ: «Укр. енцикл.», 1998. URL: <https://leksika.com.ua/15841210/legal/sluzhba> (дата звернення: 29.01.2025).
20. Цуркан М. І. Правове регулювання публічної служби в Україні. Особливості судового розгляду спорів : монографія. Харків: Право, 2010. 216 с.
21. Янюк Н. В. Адміністративно-правовий статус посадової особи : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2002. 168 с.
22. Лемеш Д. Л. Адміністративно-правовий статус працівників поліції в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2016. 202 с.
23. Біла-Тіунова Л. Р. Публічна служба як адміністративно-правова категорія. *Наукові праці Одеської національної юридичної академії* / голов. ред. С. В. Ківалов ; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2009. Т. 8. С. 142-154.
24. Тимків В. Понятійні аспекти становлення публічної служби в Україні. *Інвестиції: практика та досвід* 2012. № 3. С. 70-73.
25. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук./ ред. колегія: Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ: НАДУ, 2011. Т.6: Державна служба / наук./ред. колегія: С. М. Серьогін (співголова), В. М. Сороко (співголова) та ін. 2011. 524 с.
26. Ботвінов Р. Г. Ідентифікація поняття та видовий поділ публічної служби особливого призначення. *Публічне управління та митне адміністрування*, 2017. № 1 (16). С. 89-99.
27. Александров В. М. Військова служба як особливий вид державної служби в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків. 2009. 20 с.